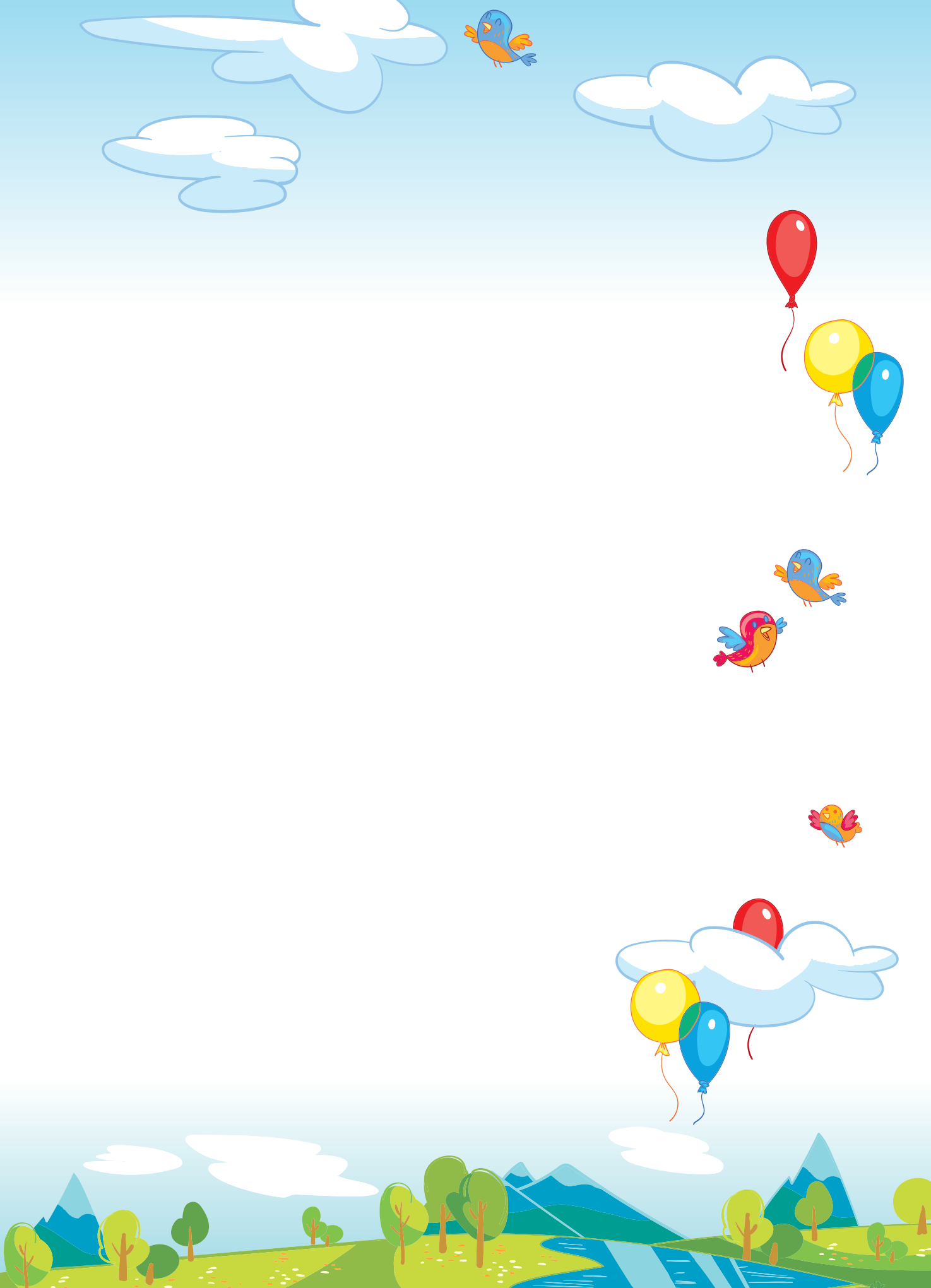
ئېلىپبە

1-كتاب






ئۇيغۇر ئاكادېمىيەسى ئانا تىل كومىتېتى تۈزگەن
ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىياتى دەرسلىكلىرى
ئېلىپبە
ئۇيغۇر ئاكادېمىيەسى

ئۇيغۇر ئاكادېمىيەسى «ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىياتى» دەرسلىكلىرى

ئېلىپبە ـــ 1-كىتاب

(1-يىللىقلار ئۈچۈن)

تۈر دېرىكتورى: در. رىشات ئابباس

تۈر مەسئۇللىرى: در. گۈلنار ئەزىز، در. مەغپىرەت كامال، ئابدۇلھەمىد قاراخان

دەرسلىك تۈزۈش ھەيئىتى

مەسلىھەتچى: پروف. در. شاخلو يۇلداشېۋا، پروف. در. فىردەۋس گۈنەش، در. نۇرنىسا قۇربان

باش تۈزگۈچى: دوتس. در. رائىلە ئابدۇۋاھىت كاشغەرىي

تۈزگۈچىلەر: ئابدۇرېھىم پاراچ، ئابدۇللاھ ئىسمائىل، ئا. سەردار زاغئوغلى، رەھىمە تۇرسۇن، مېھرىئاي ئوسمان، نىگارە ئەلى

باش تەھرىر ۋە كوررېكتور: خۇمارگۈل ياقۇپ

تەھرىر ھەيئىتى: پروف. در. ئالىمجان ئىنايەت، پروف. در. دىلنۇر قاسىموۋا، تۇرغۇنجان مۆمىن، دىلنۇر ئابدۇرەھىم، رەنا قاراخان، سەلىمە ئا. كامال، سۈرەييا ئابلىمىت قەشقەرى، يۇلتۇز تېيىپجان

رەسسام: گۈلناز تۇرسۇن

فوتوگراف: ئابلىكىم ئەمەت

مۇقاۋا ۋە بەت لايىھەلىگۈچى: ئابدۇلئەزىز ئاقھۇن، ئابدۇللاھ ئىسمائىل

تەكشۈرۈپ بېكىتىش ھەيئىتى

مەسئۇل مۇھەررلەر: ئەنۋەر مۇھەممەد

تەھرىر ھەيئىتى: پروف. در. ئالىمجان ئىنايەت، پروف. در. گۈلنىسا نازاروۋا، دوتس. در. رائىلە ئابدۇۋاھىت كاشغەرىي، دوتس. در. رۇسلان ئارزىيېۋ، در. پەيزۇللا زەيدۇن، در. گۈلنار ئەزىز، در. ماھىرە ياقۇپ، در. مەغپىرەت كامال، در. نۇرنىسا قۇربان

نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى: ئۇيغۇر ئاكادېمىيەسى

تور ئادرېسى: www.akademiye.org

نەشرىيات: تەكلىماكان ئۇيغۇر نەشرىياتى

بىرىنچى نەشرى

كىتاب نومۇرى (ISBN): 978-1-959397-17-5

نەشر ھوقۇقى 2024 © ئۇيغۇر ئاكادېمىيەسى تەرىپىدىن قوغدىلىدۇ

ئۇيغۇر ئاكادېمىيەسى ئانا تىل كومىتېتى تۈزدى

ئىستانبۇل، 2024

Uyghur Academy “Uyghur Language Arts” Textbook Series

Alphabet

Grade 1

Project Director: Dr. Rishat Abbas

Project team: Dr. Gülnar Eziz, Dr. Magfiret Kamal, Abdulhamit Karahan

Program Author Team

Advisors: Prof. Dr. Shaxlo Yuldasheva, Prof. Dr. Firdevs Günes, Dr. Nurnisa Qurban

Lead Program Author: Assoc. Prof. Dr. Reyila Kasgarli

Program Authors: Abdurehim Parach, Abdullah İsmail, A. Serdar Zagh’oghli, Rehime Tursun, Mehriay Shir’eli, Nigare Eli

Program Editor and Proofreader: Humargul Yakup

Program Editors: Prof. Dr. Alimjan İnayet, Prof. Dr. Dilnur Qasimova, Turgut Altun, Dilnur Abdurehim, Rena Karahan, Selime Kamal, Sureyya Ablimit Kashgary, Yultuz Teyipjan

Illustrator: Gülnaz Tursun

Photographer: Ablikim Emet

Cover and Page Designers: Abdulaziz Akhun, Abdullah İsmail

Editorial Board

Editor-in-Chief: Enwer Muhemmed

Executive Editors: Prof. Dr. Alimcan Inayet, Prof. Dr. Gulnisa Nazarova, Assoc. Prof. Dr.Reyila Kasgarli, Assoc. Prof. Dr. Ruslan Arziyev, Dr. Payzulla Zaydun, Dr. Gülnar Eziz, Dr. Mahire Yakup, Asst. Prof. Dr. Magfiret Kamal, Dr. Nurnisa Qurban

Publisher: Uyghur Academy

Web address: www.uyghuracademy.org

Printed by Teklimakan Uygur Publishing House

The First Edition

ISBN: 978-1-959397-17-5

Uyghur Academy

Copyright 2024 © Uyghur Academy

Developed by Uyghur Academy Mother Language Committee

Istanbul 2024





قۇرتۇلۇش(*) يولدا

مەمتىلى تەۋپىق (1901–1937)



قۇرتۇلۇش(**) يولدا سۈدەك ئاقتى بىزنىڭ قانىمىز،
سەن ئۈچۈن ئەي يۇرتىمىز، بولسۇن فدا بۇ جانىمىز.
قان كېچىپ ھەم جان بېرىپ، ئاخىر قۇتۇلدۇردۇق سېنى،
قۇتقۇزۇشقا قەلبىمىزدە بار ئىدى ئىمانىمىز.

يۇرتىمىز بىز يۇز - كۆزۈڭنى قان بىلەن پاكىزلىدۇق،
ئەمدى ھېچ كىرلەتمىگەيمىز، چۈنكى تۇرك ئەۋلادى بىز.
يارۇ ھەمدەم بولدى بىزنىڭ هممىتىمىز سەن ئۈچۈن،
دۇنيانى سورىغان ئىدى هممەت بىلەن ئەجدادىمىز.

ئاتىلارنىڭ جەڭلىرى ئۆچمەيدۇ تارىخ بېتىدىن،
نەسلى قالدى جەڭگىۋار، بىز ئۇنىڭ ئەۋلادى بىز.
چىقتى جان ھەم ئاقتى قان، بولدى ياۋدىن ئەل ئامان،
ياشسۇن ھېچ ئۆلمىسۇن، گۈزەل ئىستىقبالىمىز.

ياشسۇن، ملڭ ياشسۇن، پارلسۇن ئىستىقبالىمىز!

(*) بۇ شېئىرنىڭ 1- ۋە 3- كۇپلېتلىرى مىللىي مارش سۈپىتىدە ئوقۇلماقتا، پەرقلىق مەنبەلەردە پەرقلىق ۋاريانتلىرى ئۇچرايدۇ.

(**) «قۇرتۇلۇش» هازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىدا «قۇتۇلۇش» دەپ قوللىنىلىدۇ.

مۇندەرىجە

قۇرتۇلۇش يولىدا 1
كىرىش سۆز 3
كىتابتا قوللىنىلغان بەلگىلەر 5
1 - ئا 7
2 - ن 9
3 - ئە 11
4 - ت 13
5 - ل 15
6 - ر 17
7 - ئى 19
8 - ئو 21
9 - ئۇ 23
10 - پ 25
11 - ب 27
12 - ش 29
13 - ئې 31
14 - ق 33
15 - ي 35
16 - ك 37
17 - ئۆ 39
18 - ئۈ 41
19 - د 43
20 - ز 45
21 - غ 47
22 - س 49
23 - م 51
24 - خ 53
25 - گ 55
26 - ج 57
27 - ۋ 59
28 - چ 61
29 - ڭ 63
30 - ھ 65
31 - ف 67
32 - ژ 69

تېكستلەر

ئېلىپبەنى تۇغقىتتىم 71
بىزنىڭ ئانا ۋەتىنىمىز 73
ئانا مەكتىپىم 77
بىزنىڭ ئائىلە 78
ئاي بولدى كىچىك كېمەم 80
چىك - چىك 81
ئىككى ئۆچكە 82
كېپىنەك 83
پەرىجەم يېسۇن 85
تېپىشماق 87
ماقال - تەمسىللەر 88
دوستلۇق بىناسى 89
مەنبەلەر 90



كىرىش سۆز

ئۇيغۇر ئاكادېمىيەسى ئانا تىل كومىتېتى تەرىپىدىن تۇنجى قېتىم «ئۇيغۇر تىل ـ ئەدەبىياتى دەرسلىكلىرى» — پەرزەنتلىرىمىزگە ئۇيغۇر تىل ـ ئەدەبىياتىنى سىستېمىلىق ئۆگىتىش مەقسىتى بىلەن تەييارلانغان ماتېرىياللاردۇر.

دەرسلىكلەر ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئېلىپبەسىدىن باشلاپ، تىل-ئەدەبىيات ساھەسى بويىچە تولۇق ئوتتۇرا سەۋىيەسىنى تۈگەتكۈچە بولغان ئاساسىي بىلىملەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؛ ئون ئىككى كىتاب ۋە يانداش ماتېرىياللاردىن تەركىب تاپىدۇ.

بۇ دەرسلىكلەرنى تۈزۈشتە، ۋەتەنىدە نەشر قىلىنغان تىل ـ ئەدەبىيات دەرسلىكلىرىدىكى تېكىستلەر ئاساس قىلىندى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە باشقا تېكىستلەرمۇ سەپلەندى. دەرسلىكلەرگە ئۇيغۇر جەمئىيىتىنىڭ ھەربىر ئەزاسىنى مەنىۋى كۈچ ۋە ئاڭ ـ پىكىر جەھەتتىن بۇ جەمئىيەتكە باغلاپ تۇرىدىغان ئۇيغۇر مىللىي كىملىكى، جانلىق ۋە جانسىز نەرسىلەرنى تونۇش ۋە پىكىر قىلىش سىستېمىسى، ئەۋلادتىن ئەۋلادقا داۋاملىشىپ كېلىۋاتقان قەدىرىيەتلىرى سىڭدۈرۈلۈشكە ئەھمىيەت بېرىلدى. مېتود جەھەتتىن زامانىۋى پېداگوگىكا ئىلمىنىڭ نۆۋەتتىكى تەتقىقات نەتىجىلىرى نەزەرگە ئېلىندى. تېمىلار ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئالاھىدىلىكىنى چىقىش قىلىپ تۇرۇپ، سەۋىيەگە قارىتا ئورۇنلاشتۇرۇلدى. ماتېرىياللار مىللىي ۋە ئىلمىي قىلىپ تۇنۇلۇش بىلەن بىرگە قاراتمىلىققا ۋە خاسلىققا ئىگە قىلىندى. ئىملا جەھەتتىن مەسئۇلىتان ئوسمان قاتارلىقلارنىڭ ئەمگىكى بىلەن 2009 ـ يىلى رويابقا چىققان «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىي تىلىنىڭ ئىملا لۇغىتى» ئاساس قىلىندى. گىراماتىكىلىق ئاتالغۇلار ئارسلان ئابدۇللا تەھرىر قاتارلىقلار تۇنجى قېتىم ۋە 2010-يىلى نەشر قىلىنغان «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلى»غا ماسلاشتۇرۇلدى. مېھنەت قىلغۇچىلارنىڭ ئىسىملىرى ئونۇانلار بويىچە، ئوخشاش ئۇنۇاندىكىلەرنىڭ ئىسىملىرى بولسا، ئۇيغۇر تىلى ئېلىپبەسىنىڭ رەت تەرتىپى بويىچە تىزىلدى.

قولىڭىزدىكى كىتاب — دەرسلىكنىڭ بىرىنچى كىتابى بولۇپ، ساۋات چىقىرىش باسقۇچىدىكى پەرزەنتلىرىمىزگە ماس كېلىدۇ. كىتابتا بېرىلگەن ھەرپلەر، بالىلارنىڭ ئېلىپبە ئۆگىنىشىنى ئاسانلاشتۇرۇش ئۈچۈن، سوزۇق تاۋۇش ھەرپلىرى بىلەن ئۇزۇك تاۋۇش ھەرپلىرى ئارىلاشتۇرۇلغان ھالدا رەتكە تۇرغۇزۇلدى. كۆپ ئىشلىتىلمەيدىغان ف، ژ قاتارلىق ھەرپلەر رەتنىڭ ئاخىرىدا ئورۇن ئالدى.

يانداش ماتېرىياللار ئىچىدە، بۇ كىتاب بىلەن بىرلىكتە ئىشلىتىشكە مۇۋاپىق كېلىدىغىنى «ئېلىپبە كارتىلىرى»دۇر.

مەزكۇر كىتاب — ئىككى يىللىق ئەمگەكنىڭ مەھسۇلى. دەرسلىك تۈزۈش پىكرىنىڭ ئوتتۇرىغا قويۇلۇشىدىن باشلاپ، بېسىپ تارقىتىشقىچە بولغان پۈتۈن جەريانىدا، ماددىي ياكى مەنىۋى جەھەتتىن قوللىغان، قىممەتلىك ۋاقتىنى ۋە زېھنىنى ئايرىپ، مېھنەت سەرپ قىلغان بارلىق پىدائىيلارغا سەمىمي تەشەككۈر ئېيتىمىز.

كىتاب — دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى پەرزەنتلىرىمىزدە ئورتاق بىر مىللىي كىملىك ئېڭىنىڭ يېتىلىشى، قوغدىلىشى ۋە داۋاملىشىشى ئۈچۈن پايدىلىق بولغۇسى، دەپ ئۈمىد قىلىمىز.

دوتسېنت دوكتور رائىلە ئابدۇۋاھىت كاشغەرىي

ئۇيغۇر ئاكادېمىيەسى ئانا تىل كومىتېتىغا ۋاكالىتەن
«ئانا تىل دەرسلىكلىرى تۈزۈش گۇرۇپپىسى» نىڭ مەسئۇلى

كىتابتا قوللىنىلغان بەلگىلەر



يېزىش



سۆزلەش



بىلىۋېلىش



ئوقۇش

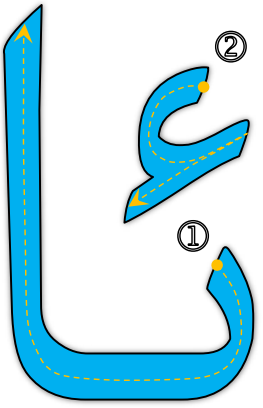


ئىزدەش



ئويلاش



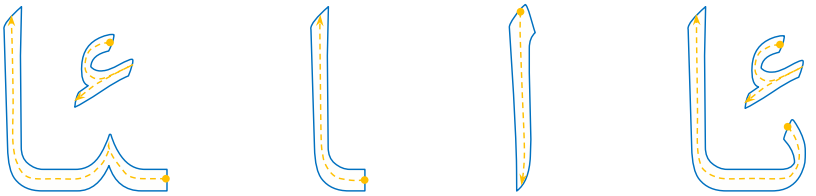




«ئا» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ئا ا ـا ـئا

«ئا» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:







ـدـ + ـا = يا

ء + يا = ئا





قېنى پەرەز قىلىپ باقايلى! بۇ ھەرپلەر نېمىلەرگە ئوخشايدىكەن؟

ئا ا

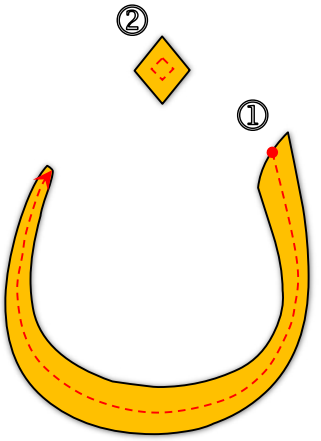
نېمىگە ئوخشاتتىڭىز، ئېيتىپ بېرەمسىز؟

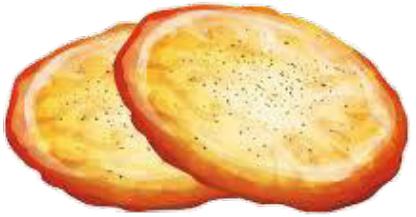
«ئا» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: ئاش، ئالما، ئاپئاق ...

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

2 - دەرس

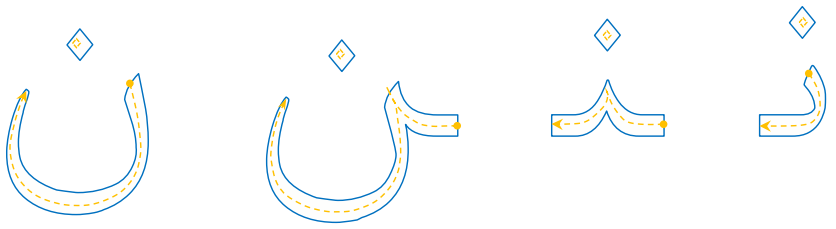




«ن» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ن ـن ـنـ نـ

«ن» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





ـنـ + ـٔـ = نـ

نـ + ـا = ؟







نـ + ـا + ن = نان

ئا + نا = ئانا





نان ئان ئات ئانا



«ن» هەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: نەي، ئانار، نان ...

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.



3 - دەرس



ئ ② ① ـئـ ـه

«ئە» هەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ئە ە ـە ـئە

«ئە» هەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:

ئـە ە ـە ـئـە



ئه + ء	=	ئه
ئه + ن	=	؟







ئان ئەن نان نەم

ئانا ئەنە



«ئـە» هەرپىنـى ئـۆز ئىچىگـە ئالغـان قايسـى سـۆزلەرنى بىلسـىلەر؟ ئۆيتـپ بېقـىڭلار.

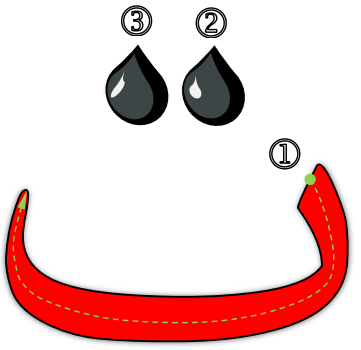
مەسىلەن: ئەتلەس، ئەينەك، ئەنە ...



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

4 - دەرس

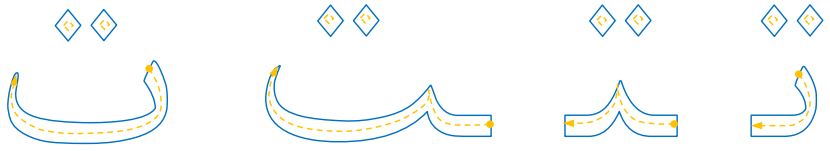




«ت» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ت ـتـ ـتـ ت

«ت» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





تـ + ـه = ته

تـ + ـه + ن = ؟







ئا + تـ + ـا =

تـا + نا = تانا



ئات تەن تەن تات

ئاتا ئەتە



«ت» هەرپى بىلەن باشلانغان قايسى سۆزلەرنى بىلسىلەر؟ ئۇيتىپ بېقىڭلار.

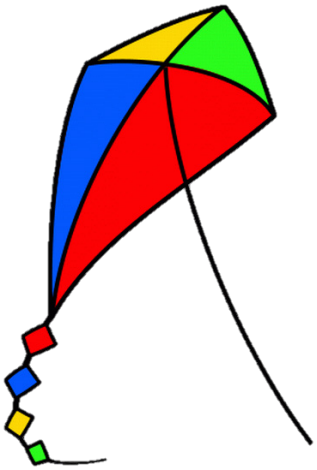
مەسىلەن: تاش، تاغ، تىل، توپ ...

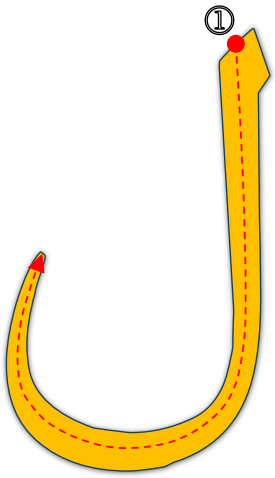


مەن دەپ، سىلەر يېزىڭلار.



5 - دەرس

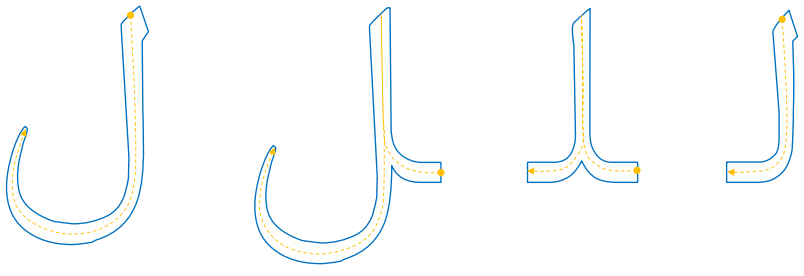




«ل» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ل ـل ـلـ لـ

«ل» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:

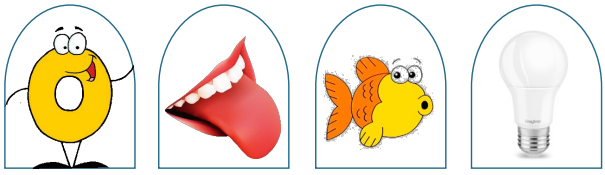




ت + ا + ل = تال

ت + ـه + ل = ؟





لامپا　بېلىق　تىل　نۆل



لـ + ا = لا

لا + تا = لاتا



ئال　ئەل　تال

لەگلەك　لەرزان　ئىلىم



«ل» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: لەڭمەن، لەگلەك، لۆڭگە . . .

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

6 - دەرس



ر ①

«ر» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ر ـر

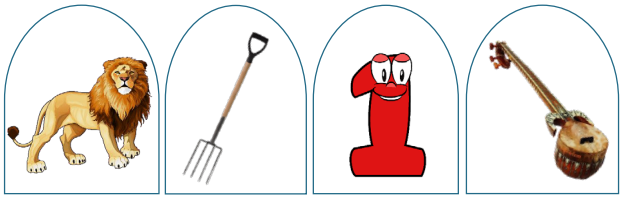
«ر» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:

ر ـر



ت + ـه + ر	=	تەر
ر + ە + ت	=	؟





راۋاب	بىر	ئارا	شىر



ر + ا	=	را
ئا + ر + ا	=	ئارا
ت + ـا + ر + ا	=	تارا



ئەر تەر

ئارا تارا ئانار



«ر» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: ئارا، تەر، ئانار . . .



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.



7 - دەرس



ئ ② ①

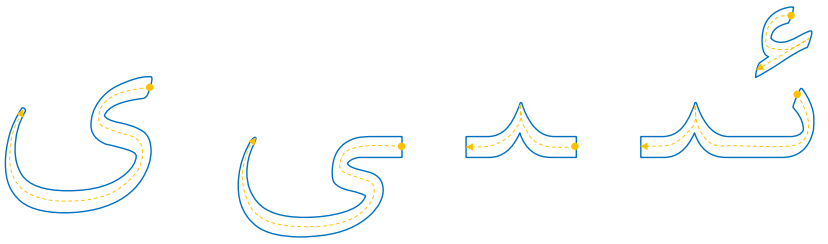
ئ ی

«ئی» هەرپی ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ئـ ـد ـد ـی

ی ـئـد ـئـی ـئی

«ئی» هەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:

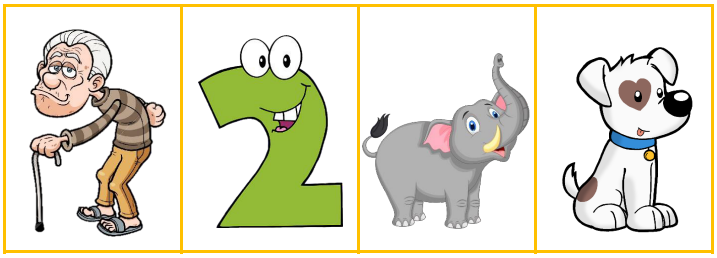




ئـد + ـل = ئـل

ت + ـد + ل = ؟





ئت پىل ئىككى قېرى



ئـد + ـلـ + ـه = ئـلـه

ئا + ئـد + ـلـه = ئائـلـه



ئت تـل نـل

ئـلى تـلى ئائـلـه



«ئـى» هەرپى بىلـەن باشلانغـان قايسى سـۆزلەرنى بىلسـىلەر؟ ئېيتـىپ بېقـىڭلار.

مەسىلەن: ئـت، ئـز، ئـشتان . . .



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.



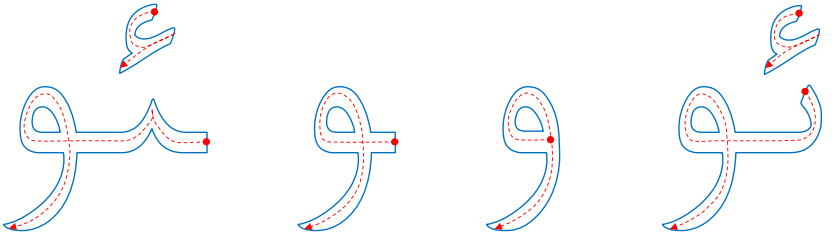


ئو

«ئو» هەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ئو و و ئو

«ئو» هەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:







ئو + ن = ئون

ئون + ئالته = ئون ئالته





ئوت رول توپ قامچىئوت



ـ نـ + ـو = نو

نو + تا = نوتا



ئون ئوت تور تون رول

نوتا ئوتا



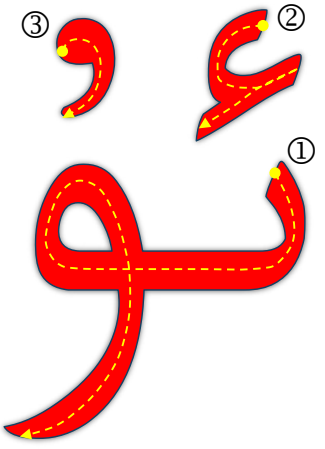
«ئـو» هەرپـى بىلـەن باشلانغـان قايسـى سـۆزلەرنى بىلسـىلەر؟ ئېيتـىپ بېقـىڭلار.

مەسىلەن: ئوتا، ئون، ئورا . . .

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.



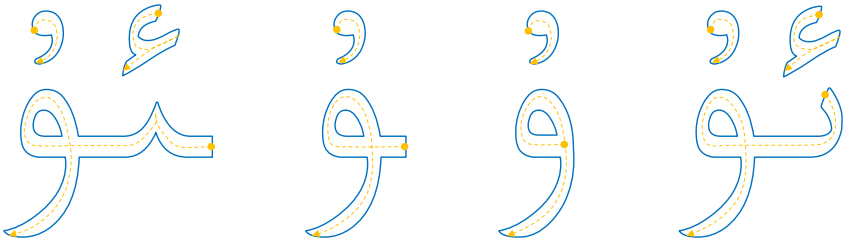




«ئۇ» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ئُو ـُو ـُو ـئُو

«ئۇ» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:



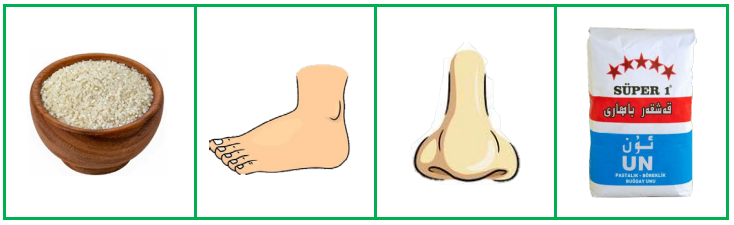


ئو + ’ = ئۇ

ئۇ + ن = ئۇن







ئۇن　بۇرۇن　پۇت　ئاقئۇششاق



تـ + ـۇ + ن = تۇن

ئو + تۇن = ئوتۇن





تۇر　ئۇتـ　ئۇر　نۇر　تۇتـ

تۇران　تۇرۇپ



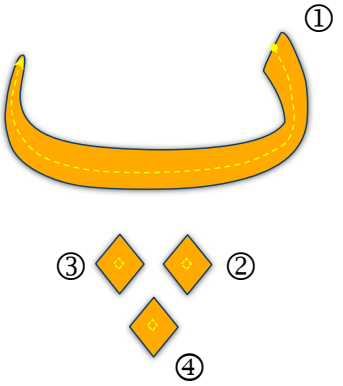
«ئـۇ» هەرپى بىلەن باشلانغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئۇيتتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: ئۇن، ئۇيغۇر، ئۇتۇق ...

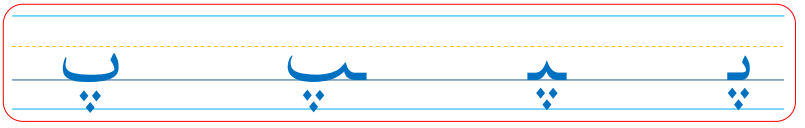
مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

10 - دەرس

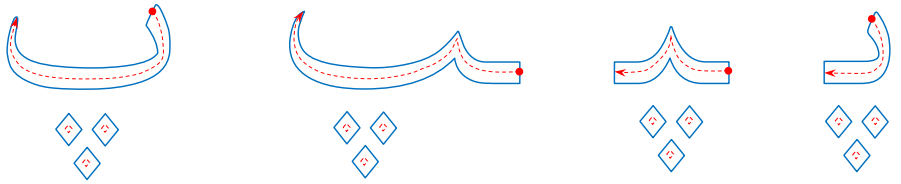




«پ» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:



«پ» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:



ب + �“ = ت

ب + ٗ = پ

پ + ۇ = پۇ

پ + ۇ + ت = پۇت







پىل　　يىلپىز　　يېپ　　توپ



پات　پۇت　پار　پۇل

پارتا　پايپاق



«پ» هەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: پول، پىل، پاتـ ـ . . .



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

11 - دەرس



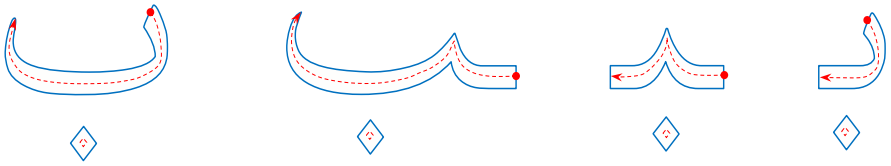
① ب

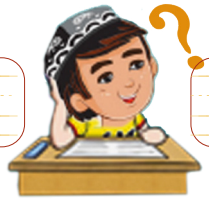
②

«ب» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ب ـبـ ـبـ ب

«ب» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





ب + ـپـ = پ = بـ + ـه = بپه

ب + ـ. = ب = بـ + ـه + ل = بەل





بىر پوُتبول قەلب كتاب



با + نان = بانان

با + لا = بالا

بوُ + لوُت = بوُلوُت



بار بەر. بىر بەت بوُت بال بەل بىلە.

بپلەت باتوُر بورا بوُروُن



«ب» هەرپى بىلەن باشلانغان قايسى سۆزلەرنى بىلسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

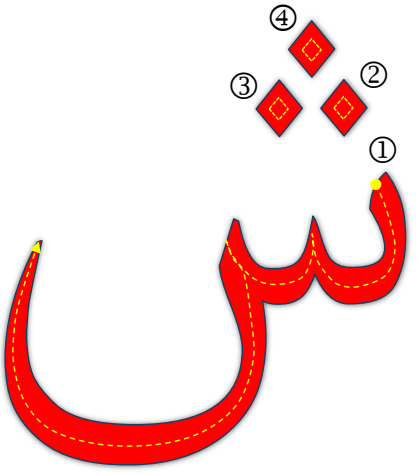
مەسىلەن: باش، بەش، باهار . . .



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.



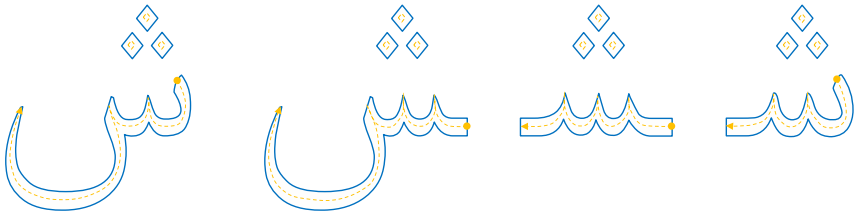




«ش» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

شـ ـشـ ـش ش

«ش» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





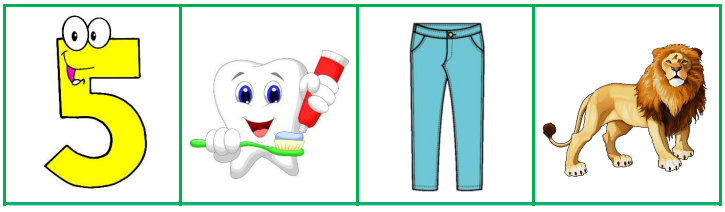


س + ٔ = ش

شـ + ـا + ر = شار

شـ + ـا + ل = سال

شو + تا = شوتا



شر ئشتان چش بەش



شا + تۇت =

شاپـ + ـتۇل = شاپتۇل



شار شر شال تەشـ ـ ئش

شارپا باشقا باشاق



«ش» ھەرپى بىلەن باشلانغان قايسى سۆزلەرنى بىلسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: شورپا، شىرە، شائىر . . .

مەن دەپ، سىلەر يېزىڭلار.



13 - دەرس



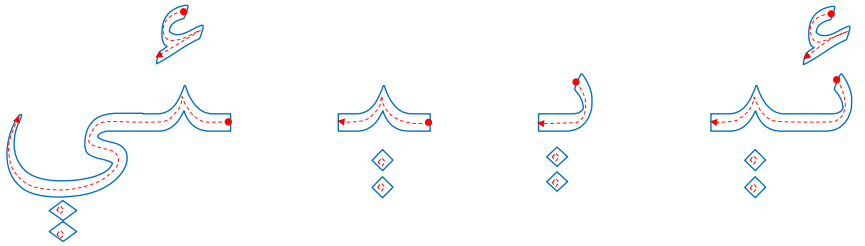
ئ ② ① ③ ④

«ئې» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ئې ې ېـ ـې

ې ـئې ـئې ئې

«ئې» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





بـ + ـئ = ئـ

ئـ + ـپ = ئپ

ئـ + ـي = ئي

+ ـلىپ + = ئىلىپىبە





ئىلىپىبە دېڭىز تېرەك مۇشۇكئېيىق



تـ + ـرە = تېرە

بـ + ـلىق = بېلىق



ئېرپان ئىلىپىبە ئېرىق تېرە



«ئـي» هەرپىنـى ئـۆز ئىچىگـە ئالغـان قايسـى سـۆزلەرنى بىلسـىلەر؟ ئېيتتـىپ بېقـىڭلار.

مەسىلەن: شېئىر، ئىلىپىبە، تېرە ...



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

14 - دەرس

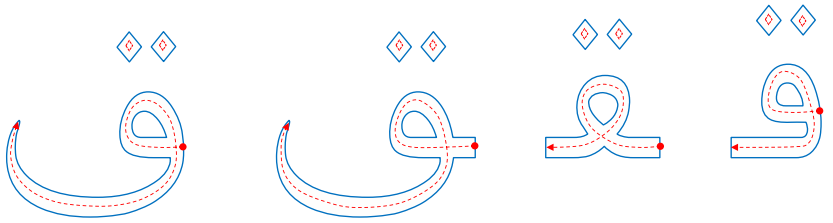


ق

«ق» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ق ـقـ ـق ق

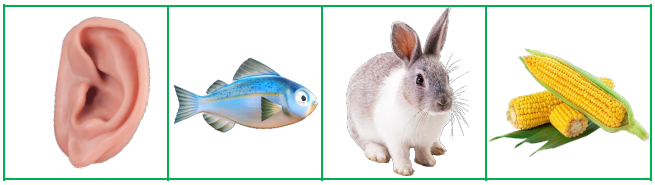
«ق» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





ق + ا	=	قا	
ق + ا + ر	=	قار	
قا + را	=	قارا	
قا + تار	=	قاتار	





قوناق توشقان بېلىق قۇلاق



قول + تۇق	=	قولتۇق	
قو + شۇق	=	قوشۇق	



قان قار قاش قاق قەنت قىل قىر قۇش
قېتىق قىرىق سېرىق قورساق قەشقەر قوشنا



«ق» هەرپى بىلەن باشلانغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟
ئېيتىپ بېقىڭلار.

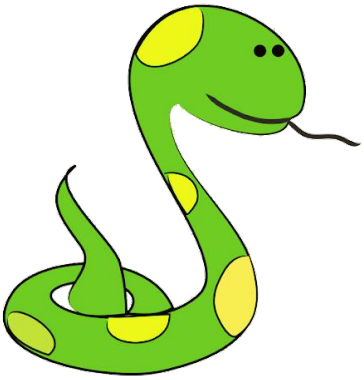
مەسىلەن: قېنى، قەلب، قول . . .

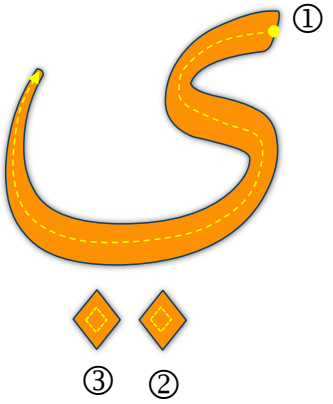


مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.



15 - دەرس

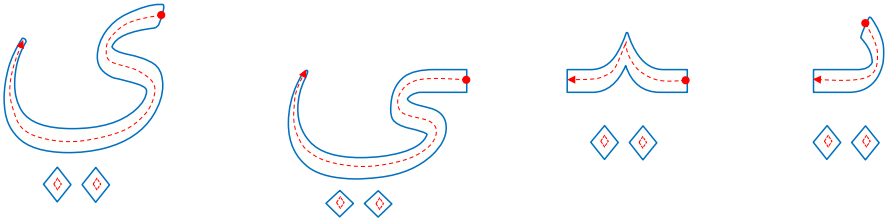




«ي» هەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ـيـ ـيـ ـي ي

«ي» هەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





يـ + ـه	=	يه	
يـ + ـه + ر	=	يەر	
تـ + ـا + ي	=	تاي	
بـ + ـا + ي	=	باي	





يەتتە	تىيىن	ھەربىي	ئاي



يپـ + ـشل	=	يپشل



يان يار ياش ياپـ ـيات ياق يەشـ ـيەل يول
قېيىق يېرىق يوتقان يوتا

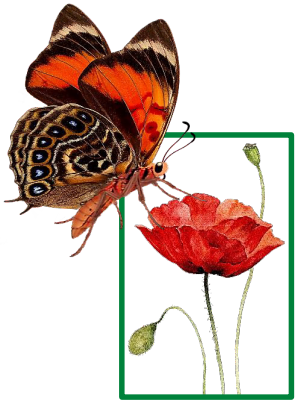


«ي» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟
ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: يالغۇز، ياخشى، يايلاق ...

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

16 - دەرس



ك

«ك» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ك ـك ـكـ كـ

«ك» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:

ك ـك ـكـ كـ



ك + ـه	=	كه
ك + ـه + ش	=	كەش
ك + ـا	=	كا
كا + لا	=	كالا





كىت　　شەپكە　　يەشىك　　تەشتەك



كه + كه	=	كەكه
كـ + ـتاب	=	كىتاب



كان　كىر　كەش　كىت　كىنو　كەتـ.
كەپتەر　كەكلىك　كىتاب　كاكۇك　كىرپە



«ك» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: كاتەكچە، تەلىپەك، كەتمەن . . .

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.



17 - دەرس

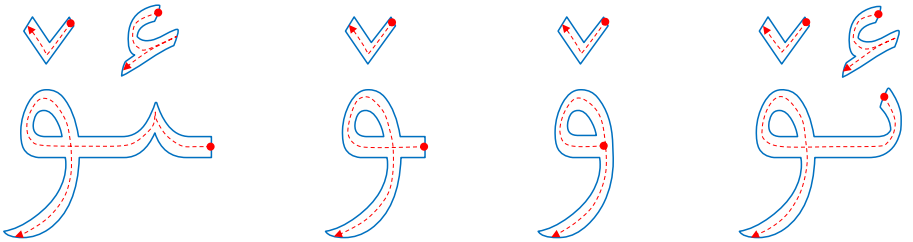


ئۇ ئۆ ئۈ

«ئۇ» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ئۇ ۇ ۆ ئۈ

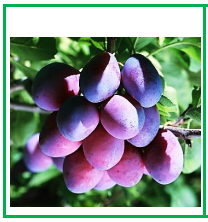
«ئۇ» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:



ئۇ + ئۆ	=	ئۆت
ت + ـ + ت	=	تۆت
بۇ + رە	=	بۇرە










ئۆي | دۆ | تۆت | قارىئۆرۈك



ئۆي ئۆت ئۆل نۆل بۆل كۆيـ.
ئۆپكە بۇرە ئاقئۆي كۆتەك ئۆرنەك



«ئـۆ» ھەرپـى بىلـەن باشلانغـان قايسـى سـۆزلەرنى بىلسـىلەر؟ ئېيتـىپ بېقـىڭلار.

مەسىلەن: ئۆت، ئۆچكە، ئۆستەڭ . . .



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

18 - دەرس

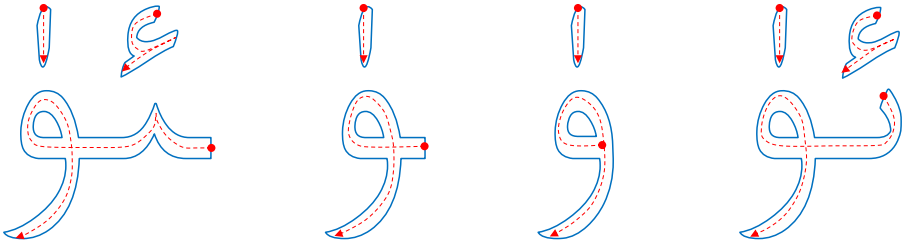


ئۇ

«ئۇ» هەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ئۇ ۇ ۇ ئۇ

«ئۇ» هەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:

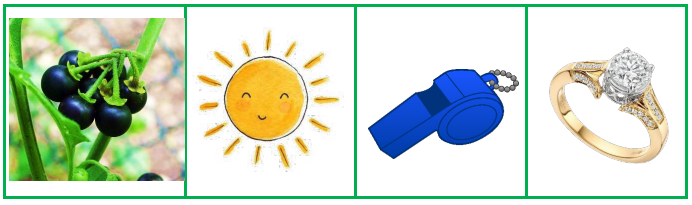


ئو + ٬ = ئۇ = ئو +

ئو + ˇ = ئۇ = ئۇ + ن







ئۇزۇك　دۇدۇك　كۇن　ئىنتىئۇزۇمى



تۇك شۇك كۇن كۇل كۇي كۇپ تۇپ يۇك
بۇيۇك تۇتۇن تۇكۇر ئۆتكۇر شۇكۇر كۇنلۇك







«ئـۇ» هەرپـى بىلـەن باشلانغـان قايسـى سـۆزلەرنى بىلسـىلەر؟ ئۆيتـىپ بېقـىڭلار.

مەسىلەن: ئۇمىد، ئۇنلۇك، كۇنلۇك . . .

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

19 - دەرس

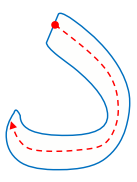
① د

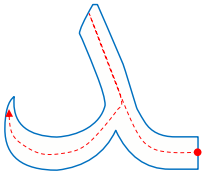


«د» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

د د

«د» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:

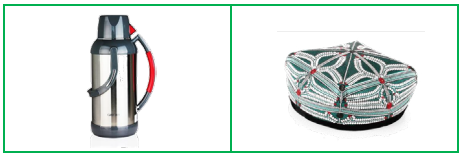






د + ۆ	=	دۆ
دۆ + لەت	=	دۆلەت
دو + را	=	دورا





دوپپا　　چایدان



دان　داپ　دىن　دىل

دۇكان　دۇنيا　دۆلەت　دۇدۇك　كۆندە







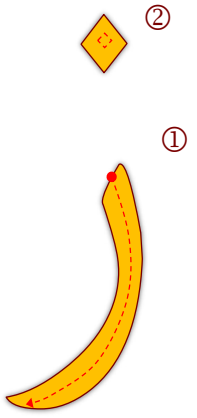
«د» هەرپى بىلەن باشلانغان قايسى سۆزلەرنى بىلسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: داپ، دورا، دۇنيا . . .

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

20 - دەرس

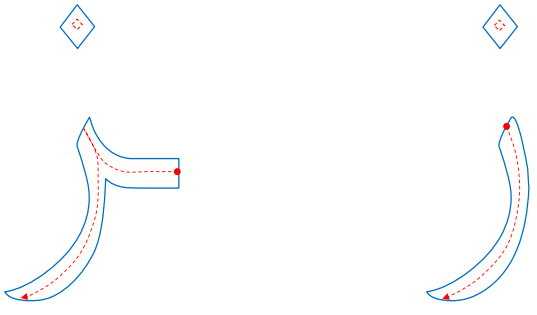




«ز» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ز ـز

«ز» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:



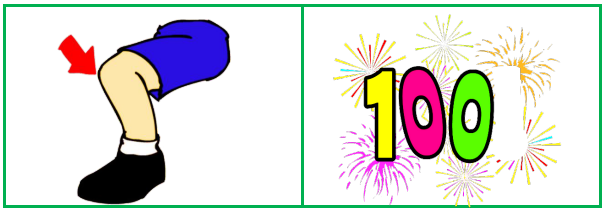


ر + ٔ =

بـ + ـز + ـز = بىز

سـ + ـز + ـز =





يۈز

تىز



تـىـز + لىق = تىزلىق



زىل زال تۈز يۈز كۈز كۆز ئۇز-

قىزىل سازەندە زەگەر زومىگەر



«ز» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: بەز، ساز، زىرە ...

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

21 - دەرس



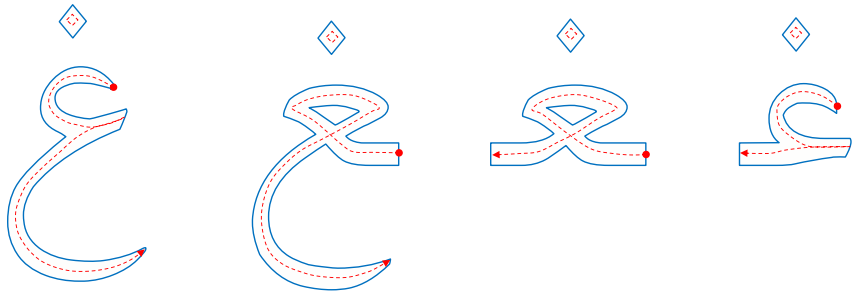
غ ①

②

«غ» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

غ غ غ غ

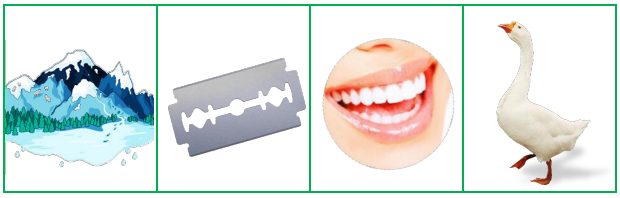
«غ» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





غ + ا	=	
+ ا + ز	=	غاز
+	=	بۇغا





غاز	ئېغىز	تىغ	تاغ







دوغ دۇغ غاز غار غول

ناغرا ئوغۇل توغرا قەغەز تارغاق



«غ» هەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: توۇغ، تاغا، باغ . . .

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

22 - دەرس

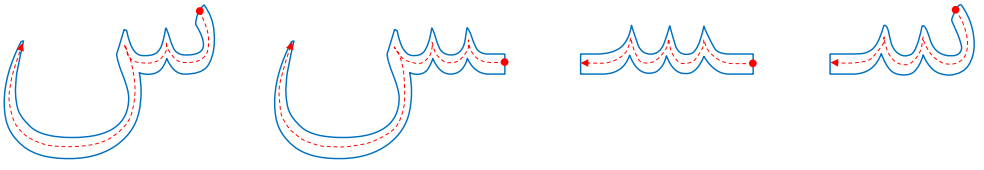


س ①

«س» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

س سـ ـسـ ـس

«س» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





سـ + ـۇ =

سۇ + دان =



داس ئىس سەكسەن سائەت



سۇ سۇت سول سەت سىر سىز سەل

سوغۇق سەنئەت سېرىق

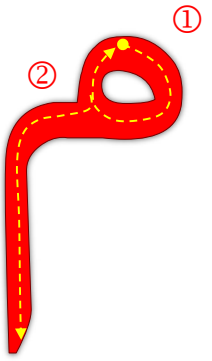
«س» هەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: سان، ئىس، ساز . . .

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

23 - دەرس

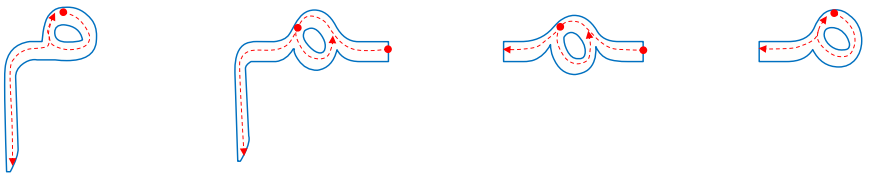




«م» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

م مـ ـمـ ـم

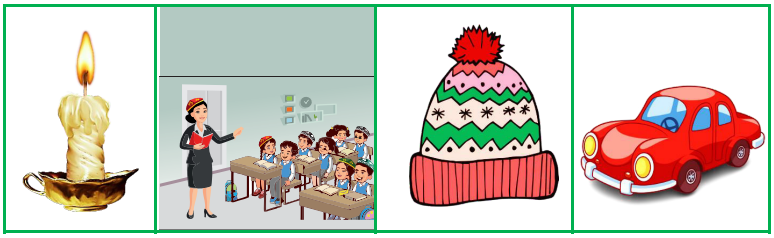
«م» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





مـ + ـا + ي	=	
مايـ +	=	مايمۇن
+ ـكا	=	مايـ
مايـ + ـسا	=	





ماشىنا　پوسما　مۇئەللىم　شام



ماي　سىم　نام　تام　شام　پەم　تەم　نەم　مال
بىلىم　ئىلىم　مانتا　سامسا　ماشىنا　پوسما

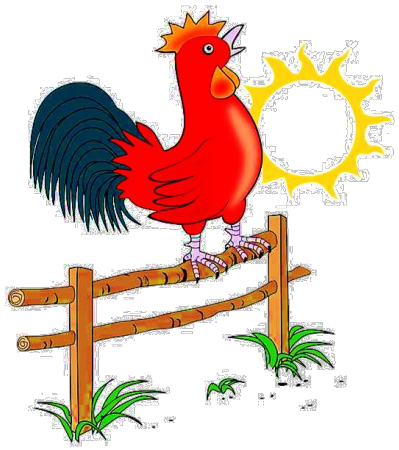


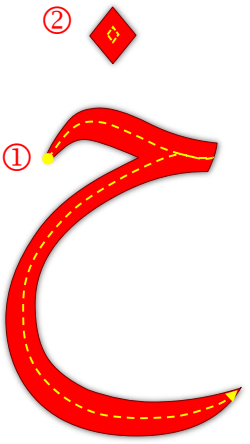
«م» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: مەن، مۇز، ماشىنا . . .

مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

24 - دەرس

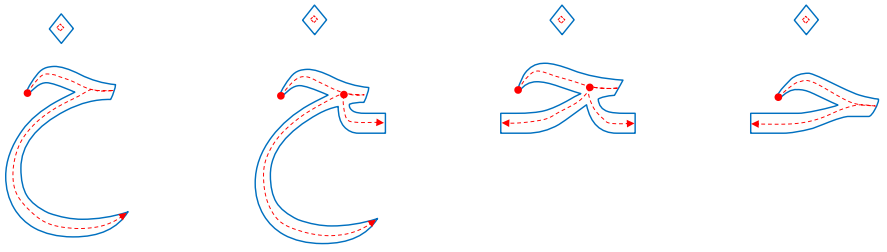




«خ» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

خ	خ	خ	خ

«خ» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





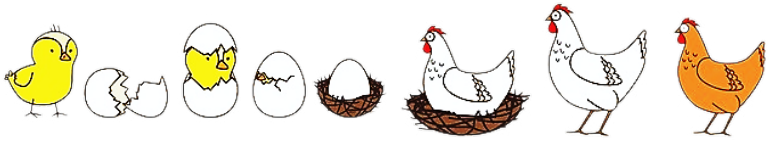
ئاش + خا + نا	=	
ئىش + خا + نا	=	
+ +	=	داستىخان





خوراز ئاشخانا مىخ دەرەخ







بىخ شاخ خەت خوت

خورما خىمىر سۇخانا تاختا پاختا



«خ» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئىيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: خان، خالتا، زىخ ...

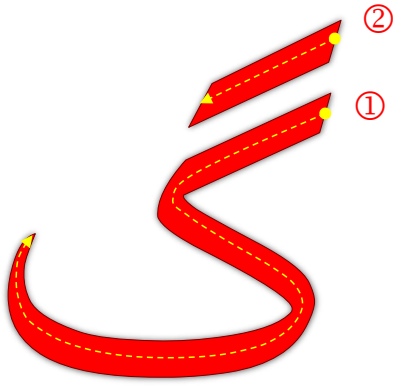


مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.







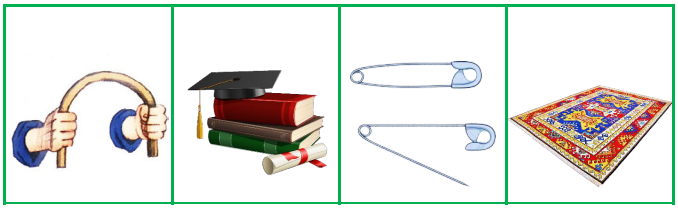


«گ» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

گ گـ ـگ ـگ

«گ» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:

گ گـ ـگ ـگ



گىلەم | ئىلگەك | بىلىگ | ئەگ





گۈل + لۈك = گۈللۈك

گۈل + خان = گۈلخان



گۈل گاز گەپ بەگ

گۈزەل گىردە لەگلەك تۆگە ئېگىز لىگەن



«گ» ھەرپى بىلەن باشلانغان قايسى سۆزلەرنى بىلسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

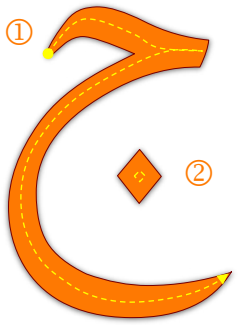
مەسىلەن: گال، گېزىت، گۆش . . .



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

26 - دەرس

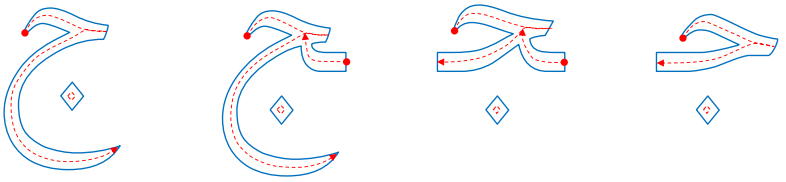




«ج» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكللىرى:

ج ج ـجـ جـ

«ج» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





جەرەن ئەنجۈر تۈرۈنج تاج



جا + پا = جاپا

جاپا + لىق = جاپالىق



باج تاج كاج جان جاي

جىگەر جىگدە ئىجارە تىجارەت زەنجىر



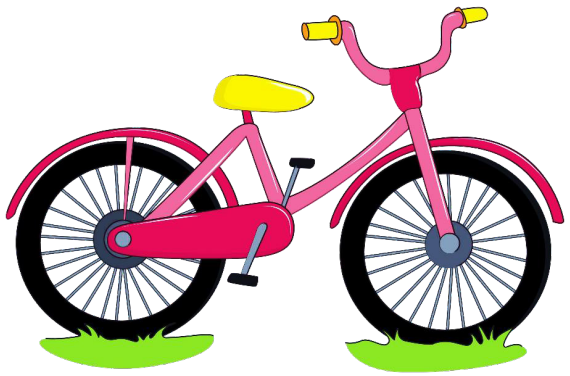
«ج» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

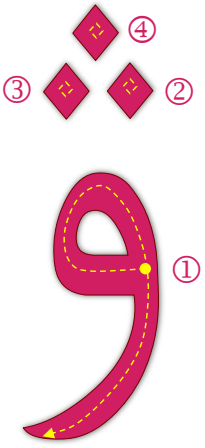
مەسىلەن: جەينەك، جىق، جۈمە . . .



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

27 - دەرس

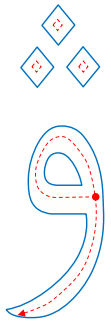


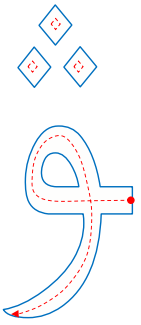


«ۋ» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ۋ ۋ

«ۋ» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:







ۋە + تەن	=	
+	=	ۋەدە



ۋا + زا	=	ۋازا
دەر + ۋا + زا	=	دەرۋازا



ۋات ۋەز

ۋاقىت ۋەتەن سەۋزە باغۋەن مېۋە ناۋات



«ۋ» ھەرپى بىلەن باشلانغان سۆزلەرنى بىرلىكتە دەپ باقايلى.

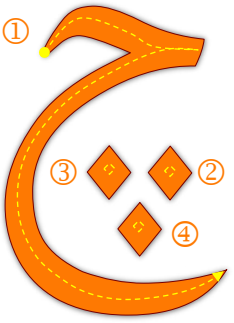
مەسىلەن: ۋېلىسىپىت، ۋەتەن، ۋاراق...



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

28 - دەرس

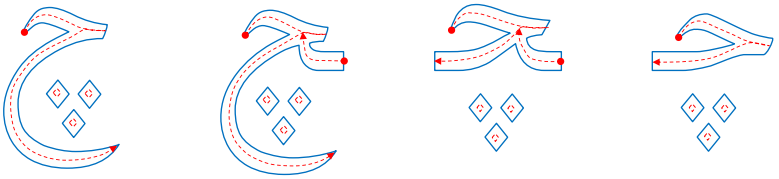




«چ» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

چ چ چ چ

«چ» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:







چاپان قايچا قىلىچ ئۈچ



چاي + دان =

چەي + نەك = چەينەك



چۆل چاچ چاي چاچ ئاچ ئۈچ ئۆچ

چاپان چايان پىچىنە قايچا مۇنچا قىلىچ



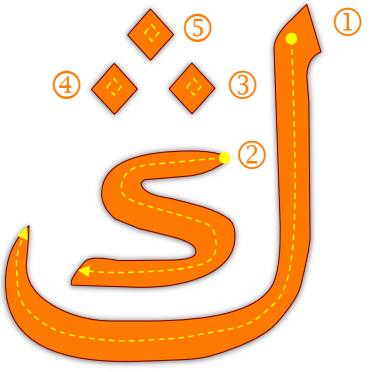
«چ» ھەرپى بىلەن باشلانغان سۆزلەرنى بىرلىكتە دەپ باقايلى.

مەسىلەن: چاي، چاپان، چايان ...



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.



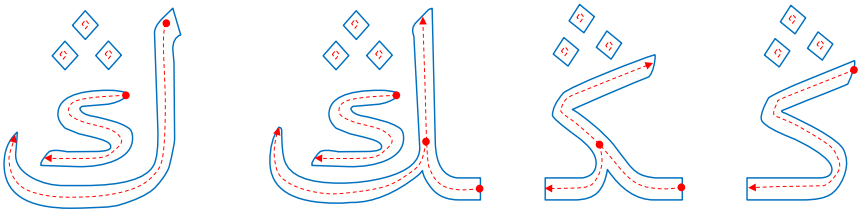




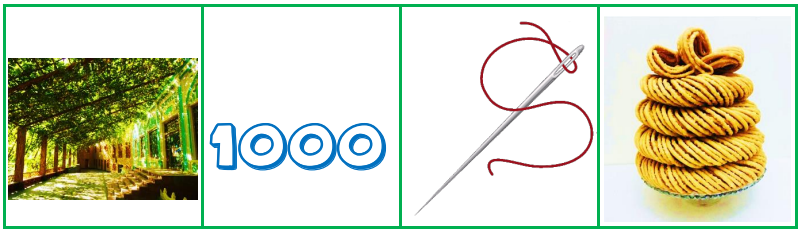
«ك» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ك ـكـ ـك ك

«ك» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:







ساڭزا　　يىڭنە　　مىڭ　　باراڭ





تاڭ + لاي = تاڭلاي

ماڭ + لاي = ماڭلاي



دەڭ تەڭ يەڭ كەڭ جەڭ مىڭ

ياڭاق تەڭگە مېڭە دېڭىز يىڭنە مېنىڭ



«ڭ» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: تەڭ، ياڭاق، سېنىڭ . . .



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

30 - دەرس



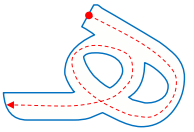
①

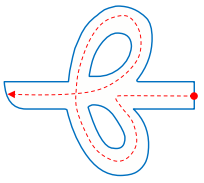
ھ

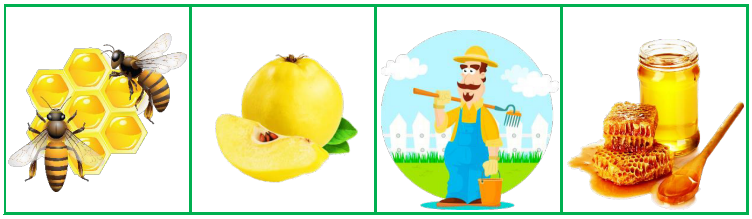
«ھ» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ھ ھ

«ھ» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:







هەسەل　دېھقان　بېھى　هەرە





ها + جەتـ + ـخانا = هاجەتخانا

ها + جەتـ + ـمەن = هاجەتمەن



پاھ　ئاھ　ئېھ　ۋاھ　گاھ

هەسەل　هەرە　دېھقان　بېھى　باھار　گۆھەر　زەھەر



«ھ» ھەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سۆزلەرنى بىرلىكتە دەپ باقايلى.

مەسىلەن: ھەمزە، ھۆپۈپ، ھەمراھ . . .



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

31 - دەرس

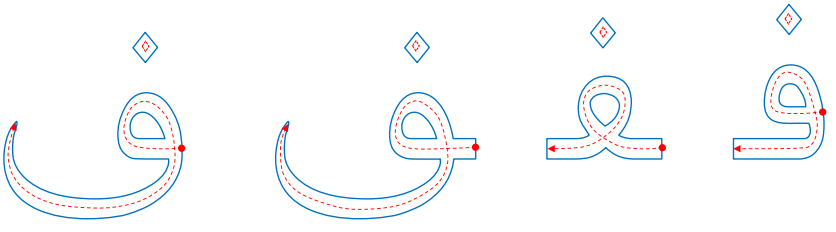


ف ① ②

«ف» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:

ف ـفـ ـف ف

«ف» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:







فونتان　　يانفون　　گولف　　فوتوگراف



يانـ + ـفون = يانفون

تېلـ + ـلېـ + ـفون = تېلېفون



فوند　فىن

فونتان　فىزىكا　نېفت　تېلېگراف



«ف» ھەرپى بىلەن باشلانغان سۆزلەرنى بىرلىكتە دەپ باقايلى.

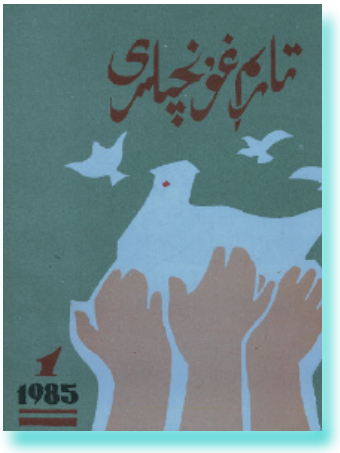
مەسىلەن: فىلىم، فابرىكا، فامىلە . . .

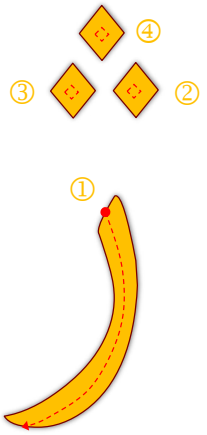


مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

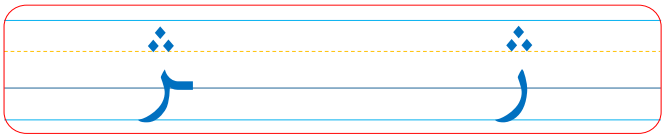


32 - دەرس

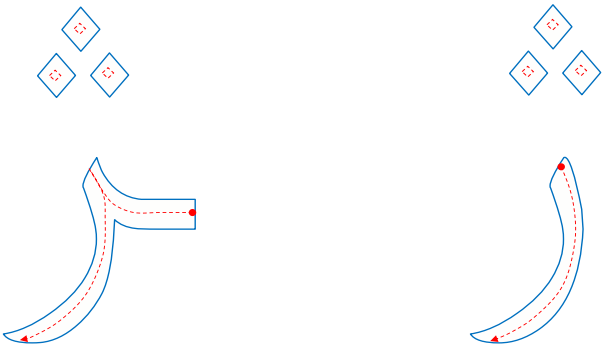




«ژ» ھەرپى ۋە ئۇنىڭ شەكىللىرى:



«ژ» ھەرپىنىڭ يېزىلىش تەرتىپى:





ژۇرنال　　بۇژغۇن　　ماروژنى　　پاريژ





پژ + پژ = پژ-پژ

گاز + گۇژ = گاز-گۇژ



ژانر　بۇژغۇن　مژ - مژ　پژ - پژ　ژاندارما



«ژ» هەرپىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قايسى سۆزلەرنى بىلىسىلەر؟ ئېيتىپ بېقىڭلار.

مەسىلەن: ژۇرنالست، غاژ-غۇژ، پاژ-پۇژ . . .



مەن دەي، سىلەر يېزىڭلار.

تېكستلەر

ئېلىپبەنى تۇغەتتىم

غۇنچەم مەكتەپتىن ناھايىتى خۇشال قايتىپ كەلدى-دە، دادىسىغا:

— دادا، مەن ئېلىپبەنى تۇغەتتىم، — دېدى.

دادىسى خۇشال بولۇپ، غۇنچەمگە:

— ناھايىتى ياخشى بولۇپتۇ. قېنى ئوقۇپ بېقىڭە قىزىم، — دېدى.

غۇنچەم «ئېلىپبە» كىتابىدىكى بىر تېكستنى قىلچە دۇدۇقلىماي ئوقۇپ بەردى.

دادىسى:

— باركاللا قىزىم، ياخشى ئوقۇپسىز،— دېدى-دە، غۇنچەمنىڭ پېشانىسىگە سۆيۈپ قويدى ھەمدە:



— سىزگە ئەمدى تۇرلۇك ياخشى كىتابلارنى ئېلىپ بېرىمەن. تىرىشىپ ئوقۇڭ. چوڭ بولغاندا يارىملىق ئادەم بولۇپ، ۋەتەن، خەلق ئۈچۈن تۆھپە قوشۇڭ، — دېدى.

غۇنچەم دادىسىغا قاراپ كۈلۈپ تۇرۇپ:

— دادا، مەن چوقۇم ئۆمىدىڭىزنى ئاقلايمەن، — دېدى.

كۆنۇكمە



1. تېكستنى توغرا ۋە راۋان ئوقۇڭلار.



2. تۆۋەندىكى سوئاللارغا جاۋاب بېرىڭلار.

1) غۇنچەم ئېلىپبە كىتابىدىكى تېكستنى قانداق ئوقۇپ بەردى؟
2) دادىسى غۇنچەمگە نېمە ئېلىپ بېرىدىغان بولدى؟
3) غۇنچەم دادىسىغا قاراپ، كۈلۈپ تۇرۇپ نېمە دېدى؟
4) غۇنچەم نېمە ئۈچۈن مەكتەپتىن خۇشال قايتىپ كەلدى؟
5) غۇنچەمنىڭ دادىسى نېمە ئۈچۈن خۇشال بولدى؟
6) سىز قانداق كىتابلارنى ئوقۇشنى خالايسىز؟



3. تۆۋەندىكى سۆزلەرنى ئىشلىتىپ جۈملە تۈزۈڭلار.

1) خۇشال: .....
2) ياخشى: .....
3) دۇدۇقلىماي: .....
4) كىتاب: .....



4. تېكستنى ھېكايە قىلىپ سۆزلەپ بېرىڭلار.

5. تېكستنىڭ «ـــ باركاللا قىزىم ...» دېگەن يېرىدىن باشلاپ ئاخىرىغىچە دەپتىرىڭلارغا كۆچۈرۈپ يېزىڭلار. خەتلەرنىڭ چىرايلىق بولۇشىغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىڭلار.

بىزنىڭ ئانا ۋەتىنىمىز



بىزنىڭ ئانا ۋەتىنىمىز ــ شەرقىي تۈركىستان. ۋەتىنىمىزنىڭ پايتەختى ــ ئۈرۈمچى. دۆلەت بايرىقىمىز ــ ئاي يۇلتۇزلۇق كۆك بايراق.

12 ـ نويابىر كۈنى ــ دۆلەت بايرىمىمىز.

بىز ئانا ۋەتىنىمىزنى قىزغىن سۆيىمىز. بىز ۋەتەننىڭ ئوغۇل-قىزلىرى. بىز تىرىشىپ ئوقۇپ، ۋەتىنىمىز ئۈچۈن يارىملىق كىشىلەردىن بولۇپ چىقىمىز.



شەرقىي تۈركستان بايرىقى



شەرقىي تۈركستان دۆلەت گېربى

كۆنۈكمە

1. تۆۋەندىكى سوئاللارغا جاۋاب بېرىڭلار.

1) ۋەتىنىمىزنىڭ ئىسمى نېمە؟

2) بايرىقمىز قايسى رەڭدە؟

3) بايرىقمىزدا نېمىلەرنى كۆردۈڭلار؟

4) ۋەتىنىمىزدىكى شەھەرلەرنىڭ ئىسىملىرىنى بىلەمسىلەر؟

5) خەرىتىدىن ئۇرۇمچىنى تېپىڭلار.

6) خەرىتىدىن پايدىلىنىپ بىزگە قوشنا دۆلەتلەردىن بىرنى دەپ بېرىڭلار.

2. تۆۋەندىكى سۆزلەرگە جۈملە تۈزۈڭلار.

1) كۆك:.....

2) يۇلتۇز:.....

3) ئاي:.....

3) بايراق:.....

3. سوزۇق تاۋۇشلار



ئۆگەنگەن ھەرپلەرنىڭ ئىچىدىكى ئا، ئە، ئې، ئى، ئو، ئۇ، ئۆ، ئۈ قاتارلىق سەككىز ھەرپ، تىلىمىزدىكى سەككىز سوزۇق تاۋۇشنى ئىپادىلەيدۇ.

تۆۋەندىكى سۆزلەردىن سوزۇق تاۋۇشلارنى تېپىپ يېزىڭلار.

خوتەن	ئاقسۇ	ئۈيغۇر	ئانا	ئادەم
.....	.....	.....	.....	.....
دۇنيا	يۇلتۇز	ئۇرۇك	ئېيىق	ۋەتەن
.....	.....	.....	.....	.....

4. تۆۋەندە ۋەتىنىمىزنىڭ ئاساسلىق تاغ-دەريالىرى بىلەن تونۇشىمىز.



تەڭرىتاغلىرى



ئالتاي تېغى ۋە قاناس كۆلى



قاراقۇرۇم تېغى



تارىم ئويمانلىقى



جۇڭغار ئويمانلىقى



ئىلى دەريا‌سى



ئېرتىش دەريا‌سى



تارىم دەريا‌سى

ئانا مەكتىپىم

ئەجەب مېھرىبان،
بەكمۇ قەدىردان.
سۆيۈملۈك ماكان،
ئانا مەكتىپىم.

نۇرنى چاچقان،
دىلنى يورۇتقان.
ئۇگۈيا قۇياش،
ئانا مەكتىپىم.



بىزنىڭ ئائىلە

بىزنىڭ ئائىلىدە ئالتە جان بار. بوۋام، مومام، دادام، ئانام، ئاچام ۋە مەن. بوۋام بىلەن مومام دەم ئېلىشقا چىقتى. دادام زاۋۇتتا ئىشلەيدۇ. ئانام دوختۇر. ئاچام 5 ـ سىنىپتا ئوقۇيدۇ. مەن 1 ـ سىنىپتا ئوقۇيمەن.

كەچقۇرۇن هەممىز جەم بولۇپ، كۈندۈزى كۆرگەن، ئاڭلىغان ئىشلار توغرىسىدا پاراڭلىشىمىز. بىزنىڭ ئائىلە بەكمۇ كۆڭۈللۈك. هەممىز بىر ـ بىرىمىزگە كۆيۈنىمىز. مەن ئائىلىمىزنى ئىنتايىن ياخشى كۆرىمەن.



كۆنۇكمە



1. سوئاللارغا جاۋاب بېرىڭلار.

1) تېكستكە ئاساسلانغاندا، بالىنىڭ ئائىلىسىدە قانچە كىشى بار؟
2) رەسىمدە نېمىلەرنى كۆردۈڭلار؟ ئېيتىپ بېرىڭلار.
3) سىزنىڭ ئائىلىڭىزدە قانچە كىشى بار؟ ئۇلار كىملەر؟
4) سىز ئائىلىڭىزنى ياخشى كۆرەمسىز؟ نېمىشقا؟



2. ئائىلەڭدىكىلەرنىڭ رەسىمىنى سىزىڭلار.

3. ئۇزۇك تاۋۇشلار



تىلىمىزدا 24 ئۇزۇك تاۋۇش بار. ئۇلار تۆۋەندىكىچە: ب پ ت ج چ خ
د ر ز ژ س ش غ ف ق ك گ ڭ ل م ن ھ ۋ ي

بېرىلگەن سۆزلەردىكى ئۇزۇك تاۋۇشلارنى تېپىپ يېزىڭلار.

ئائىلە	يەتتە	كۆڭۈللۈك
تۇرپان	تاشئالما	بوستان

4. تۆۋەندىكى سۆزلەرگە جۈملە تۇزۇڭلار.

1) مەن:
2) ئانا:
3) دادا:
4) ئائىلە:

ئاي بولدى كىچىك كېمەم



ئورغاق ئايغا ئولتۇردۇم،
ئاي بولدى كىچىك كېمەم.
كۆردۇم سانسىز يۇلتۇزنى،
كۆك ئارا كېزىپ ھەردەم.

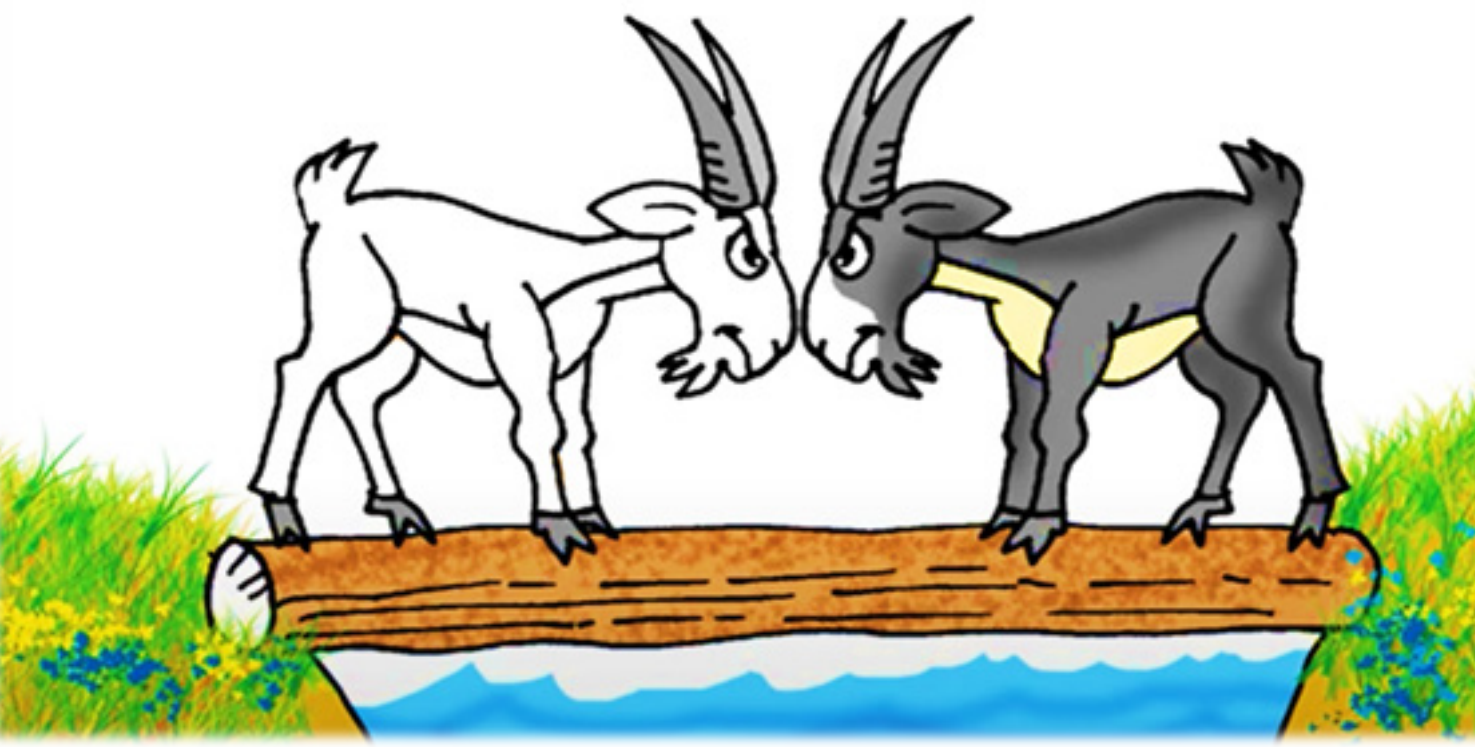
چىك – چىك



چىك، چىك، چىك
ئويغان بالىجان.
تەييارلىدى چاي،
ساڭا ئانىجان.

چىك، چىك، چىك،
مەكتەپكە يول ئال.
تىرىشىپ ئوقىغىن،
ئوستاز سۆزى بال.

ئىككى ئۆچكە



بىر كۈنى ئاق ئۆچكە بىلەن قارا ئۆچكە ئۆستەڭگە قويۇلغان كۆۋرۈكنىڭ ئىككى تەرىپىدىن تەڭلا كېلىپ قاپتۇ.

ــ سەن يېنىپ تۇر، مەن ئۆتۈۋالاي، ــ دەپتۇ قارا ئۆچكە.

ــ ياق، سەن يېنىپ تۇرغىن، مەن ئۆتۈۋالاي، ــ دەپتۇ ئاق ئۆچكە. قارا ئۆچكە:

ــ ياق، ئاۋۋال مەن ئۆتىمەن! ــ دەپتۇ. ئاق ئۆچكە:

ــ نېمىشقا سەن ئۆتەتتىڭ، مەن ئۆتىمەن! ــ دەپتۇ.

ــ ھەرگىز ئارقامغا يانمايمەن! ــ دەپتۇ قارا ئۆچكە.

شۇنداق قىلىپ ئۇلار ئۈسۈشۈپتۇ. ئۈسۈشە-ئۈسۈشە، ئىككىلىسى سۇغا تېگىپ مۇللاق ئېتىپتۇ.



كېپىنەك

كېپىنەك، كېپىنەك كەلگىن جان دوستۇم،
بۇ گۈزەل باغچامدا پەرۋاز قىلغىن شاد.
سۇ قۇيۇپ گۈللەرنى ئايىنىتاي دائىم،
سەن قونغىن گۈللەرگە بولسۇن باغ ئاۋات.

پەربجەم يېسۇن

بىر كۈنى مەھەللىدە بىر تۇي بوپتىكەن، ئەپەندىم كونا كىيملىرى بىلەن تويغا بېرىپتۇ. لېكىن ئەپەندىمگە ھېچكىم ئېتىبار قىلماپتۇ، ئۇيگىمۇ باشلماپتۇ. ئەپەندىم دەرھال ئۇيگە قايتىپ بېرىپ مېھماندارچىلىقتا كىيدىغان يېڭى پەربجىسىنى كىيىپ كەپتىكەن، ئۇنى ئىززەت-ئىكرام بىلەن ئۇينىڭ تۆرىگە چىقىرىشىپتۇ.

ئاش كەلتۈرگەندە، ئەپەندىم پەربجىسىنىڭ يېڭىنى تاۋاققا تىقىپ: «قېنى، ئاش ئال، پەربجەم! تويغۇچە يېگىن!» دەپتۇ.

ئۇي ئىگىسى ھەيران بولۇپ:

ــ ئەپەندىم، بۇ نېمە قىلغىنىڭىز؟ ــ دەپ سوراپتۇ.

ئەپەندىم:

ــ ئىززەت ـ ھۆرمەت پەربجە ئۈچۈن بولسا، ئاشنىمۇ پەربجەم يېسۇن! ــ دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.



كۆنۇكمە



1. سوئاللارغا جاۋاب بېرىڭلار.

1) ئەپەندىم نەگە باردى؟
2) داستىخانغا ئاش كەلگەندە، ئەپەندىم پەرىجسىگە نېمە دېدى؟ پەرىجە قانداق نەرسە؟
3) ئەپەندىم تويغا بارغاندا، كىشىلەر نېمشقا ئۇنى ئۆيگە باشلىمىدى؟
4) ئەپەندىم نېمشقا پەرىجسىگە «ئاش يېگىن» دېدى؟



2. تۆۋەندىكى سۆزلەردىن سوزۇق تاۋۇشلار بىلەن ئۇزۇك تاۋۇشلارنى تېپىپ چىقىپ، بوش ئورۇنغا يېزىڭلار.

	توي	ئاش	ھۆرمەت	ئۆي	ئىگىسى
سوزۇق تاۋۇشلار	و				
ئۇزۇك تاۋۇشلار	ت ي				



3. ئۆزۈكلار بىلدىغان بىر لەتىپىنى ئېيتىپ بېرىڭلار.



4. تۆۋەندىكى سۆزلەرگە جۈملە تۈزۈڭلار.

1) كىيىم:
2) ئاش:
3) ئۆي:
4) ئالما:



تېپىشماقلار

كۈنلەر ئىسسىپ، قار ئېرىپ.
سۇ سايلارغا تولغان چاغ.
ئېيتىپ بەرگىن جان دوستۇم.
بىلسەڭ مۇشۇ قايسى چاغ؟

(ﻳﺎﺯ)

«يول»دا يوق، «غول»دا بار.
«ياز»دا يوق، «غاز»دا بار.
«تاج»دا يوق، «تاغ»دا بار.
تېپىپ كەلگىن «باغ»دا بار.

(ﺑﺎﻍ)





ماقال-تەمسىلەر

- ئانا يۇرتۇڭ ئامان بولسا، رەڭگىرويۇڭ سامان بولماس.
- كۆچ بىرلىكتە، ئىش ئۆملۈكتە.
- يالغۇز ئاتنىڭ چېڭى چىقماس، چېڭى چىقسىمۇ دېڭى چىقماس.
- سورىغان بىلىم ئالار، ئۇيالغان كېيىن قالار.
- بىلىكى چوڭ بىرنى يېڭەر، بىلىمى چوڭ مىڭنى (يېڭەر).

دوستلۇق بىناسى

ت. نامەتوۇ



بىرىمىز ئىشچى،
بىرىمىز شىمچى،
ئويناپمىز بەزەن،
بولۇپ ياغاچچى.

ئارۇپ خىش بىلەن،
بىنا قۇرىدۇ،
قاسىم لاي بىلەن،
سۇۋاپ تۇرىدۇ.

پەرھات ئورنىتار،
ئۆيگە ئىشىك، رام،
ئاڭا يارەمچى،
بەختىيار، ئىلھام.

ئۆملۈك ئەمگەكتە،
كۈنلەر ئۆتىدۇ.
دوستلار بىناسى،
شۇنداق پۈتىدۇ.

كۆنۈكمە

1. سوئاللارغا جاۋاب بېرىڭلار.

1) شېئىردا كىملەر ئىشلىدى؟

2) ئۇلار نېمە ياسىدى؟

3) سىز بۇ ئويۇندا نېمە ئىش قىلىشنى خالايسىز؟

4) سىز دوستلىرىڭىز بىلەن قانداق ئويۇنلارنى ئويناپسىز؟

2. بوغۇم



سۆزلەرنى تەلەپپۇز قىلغاندا، تەبئىي ھالدا بۆلۈنۈپ چىقىدىغان ئەڭ كىچىك بۆلەك «بوغۇم» دەپ ئاتىلىدۇ.

مەسىلەن:

ئانا = ئا + نا	ئادەم = ئا + دەم	دادا = دا + دا
ئاسمان = ئاس + مان	مەكتەپ = مەك + تەپ	
ئەرز = ئەرز	دەرس = دەرس	



تۆۋەندىكى سۆزلەرنى بوغۇملارغا ئايرىڭلار.

سۆزلەر	بۇغۇملارغا مۇناسىق ئايرىيمەن:
بىرىمىز	بە-رى-مىز
ئىشچى	
ئارۇپ	
پەرھات	
ئىلھام	
رام	
يارەمچى	



3. كىتابىڭلارنىڭ مۇقاۋىسىدا نېمىلەر بار؟ سۆزلەپ بېرىڭلار.



4. تۆۋەندىكى سۆزلەرگە جۈملە تۈزۈڭلار.

1) دوستلار:

2) كۆن:

3) ئۆملۈك:

4) ئوينا-:

مەنبەلەر

- ئابدۇسالام توختى، ‹ئېلىپبەنى تۇنگەتتىم›، «ئېلىپبە»، مائارىپ نەشرىياتى، ئۈرۈمچى، بەت: 75-76.
- ئارسلان ئابدۇللا تەھۇر، ئابدۇرېھىم راخمان، يارى ئەبەيدۇللا، «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلى»، خەلق نەشرىياتى، ئۈرۈمچى. 2010.
- ت. نامەتوۋ، ‹دوستلۇق بىناسى›، تۇزگۈچى: شېرىپاخۇن باراتوۋ، «ئۇيغۇر تىلى: باشلانغۇچ مەكتەپلەرنىڭ 2-سىنىپ ئۇچۇن دەرسلىك»، رائۇئان نەشرىياتى، ئالمۇتا، 1997. بەت: 73، 133.
- جىنەستە توختى ئايۇپ، ‹كېپىنەك›، «بالىلار نوتا كىتابى»، تەكلىماكان ئۇيغۇر نەشرىياتى، ئىستانبۇل، 2022، بەت: 15.
- كوللېكتىپ، ‹ماقال-تەمسىللەر›، «ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» 7-تۇم، مىللەتلەر خەلق نەشرىياتى، ئۈرۈمچى، 2005.
- كوللېكتىپ، ‹تېپىشماقلار›، «ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» 11-تۇم، مىللەتلەر نەشرىياتى، بېيجىڭ؛ خەلق نەشرىياتى، ئۈرۈمچى، 2005.
- ماھىبەدەر مەخمۇت ۋە ئايشەم پەيزۇللا، ‹ئانا مەكتىپىم›، «ئېلىپبە»، مائارىپ نەشرىياتى، ئۈرۈمچى، 2003، بەت: 55.
- ماھىبەدەر مەخمۇت ۋە ئايشەم پەيزۇللا، ‹بىزنىڭ ئائىلە›، «ئېلىپبە»، مائارىپ نەشرىياتى، ئۈرۈمچى، 2003، بەت: 56.
- مىرسۇلتان ئوسمانوف قاتارلىقلار، «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىي تىلىنىڭ ئىملا لۇغىتى»، خەلق نەشرىياتى، ئۈرۈمچى، 2009.
- ئىبراھىم ئالىپ تېكىن، ‹قوتۇلۇش يولىدا›، «مەمتىلى ئەپەندى شېئىرلىرى»، خەلق نەشرىياتى، ئۈرۈمچى، 2004، بەت: 28.
- ۋاھىتجان ئوسمان، ‹ئاي بولدى كىچىك كېمەم›، «ئېلىپبە»، مائارىپ نەشرىياتى، ئۈرۈمچى، 2009، بەت: 34.
- ۋاھىتجان ئوسمان، ‹چىك-چىك›، «ئېلىپبە»، مائارىپ نەشرىياتى، ئۈرۈمچى، 2009، بەت: 34، 61.
- ۋاھىتجان ئوسمان، ‹ئىككى ئۆچكە›، «ئېلىپبە»، مائارىپ نەشرىياتى، ئۈرۈمچى، 2009، بەت: 61-62.